

Een bekend probleem op hbo-opleidingen waar Engels als bijvak wordt gegeven: studenten zijn weinig gemotiveerd, doen hun werk slecht en komen vaak niet naar de les. Op de Hospitality Business School van Saxion Hogescholen besloot een groep docenten om actie te ondernemen en hun programma radicaal om te gooien.

Foto: Juan Graus

DANSEN ROND DE KNIKKERBAAN Hbo-studenten duurzaam in beweging

Bastienne Bernasco

In december 2006 zitten we met een paar collega's in de sfeervol verlichte docentenruimte van de Hospitality Business School in Deventer. Ervaren docenten, jarenlang veel lol gehad in het hbo. Toch beleven we vandaag een collectieve docentendip. Studenten lijken massaal besloten te hebben niet meer naar onze lessen te komen. Ze werken alleen nog maar voor hun bijbaantjes. Ze kunnen niet spellen. Ze kunnen al helemaal niet meer

rekenen. Bij Engels slaagt minder dan 50 procent van de eerstejaars voor hun toets. Is dit de befaamde generatie Einstein? Waar zijn die multitaskende genieën dan? Waarom klikt het niet meer tussen ons?

In de kerstvakantie ontdek ik met mijn dochter van vier de knikkerbaan. Deze simpele baan van plastic buisjes zorgt ervoor dat ze een uur lang danst van opwinding, omdat de knickers steeds weer voor haar onverwachte routes naar beneden nemen. Enige voorwaarde: het ontwerp van de buisjes moet kloppen. Het is bekend: een kind wil leren, de knikkerbaan biedt steeds

Bij Engels slaagt minder dan vijftig procent van de eerstejaars voor hun toets. Is dit de befaamde generatie Einstein? Waar zijn die multitaskende genieën dan?

iets nieuws. Ik bedenk ineens: zitten bij ons op school de buisjes soms te stug in elkaar? Wordt het tijd voor een ander, dynamischer systeem?

De volgende dag bel ik mijn collega's van Engels. Zij herkennen het verhaal. We besluiten ons cursusprogramma kritisch onder de loep te nemen. Hoe kunnen we studenten weer boeien? We geven Engels aan studenten van drie hbo-opleidingen: Facility Management, Hotelschool, Toeristisch en Recreatief Onderwijs. Deze vormen samen een van de dertien academies van Saxion Hogescholen, de Hospitality Business School. We zijn trots op onze brede opleiding. We groeien sterk, want we leiden op voor een zeer aantrekkelijk werkveld in de internationale gastvrijheidsbranche.

De module Engels voor eerstejaarsstudenten zit als volgt in elkaar. Er zijn twee toetsen van elk drie ECTS (studiepunten), een ECTS staat voor 28 studie-uren. Er zijn drie contacturen per week en de voorbereiding per toets duurt zeven weken. De toetsstof bestaat uit een aantal units uit *Grammar in Use*, een bekend grammatica-boek. Daarnaast toetsen we vocabulaire en leesvaardigheid uit *Market Leader*, waarin algemene vaardigheden aan bod komen voor het zakelijk Engels. In de lessen behandelen we de stof uit de twee boeken. Hiermee bereiden we studenten voor op de schriftelijke toetsen.

We hanteren geen expliciete beschrijving van het gewenste niveau van taalvaardigheid. We zien wel dat studenten heel uiteenlopende niveaus hebben, maar we weten niet wat het gemeenschappelijke streefniveau zou moeten zijn. De boeken vormen wel een zekere leidraad, maar we hebben onvoldoende helder wat onze specifieke beroepspraktijk vraagt van studenten.

Eind 2006 ervaren we twee grote problemen. De opkomst is erg laag, gemiddeld zo'n 40 procent. Het aantal studenten dat het huiswerk heeft gedaan voor de les, ligt rond de 20 procent. Hoe maak je dan nog een actieve les?

Kennis verzamelen

We besluiten het roer om te gooien. In de weken die volgen op dit besluit hebben we talloze discussies, onderling en met het management. Er zijn volop bezwa-

ren tegen verandering. We zullen veel extra tijd moeten investeren. Het rooster moet anders, de boekenlijst moet anders, er zal een conversie moeten komen van oude naar nieuwe toetsen. We zien veel administratie op ons afkomen. We zullen misschien zelf moeten gaan schrijven. Is het dat waard?

We gaan op pad. We bezoeken onder andere het beroemde taleninstituut Regina Coeli, waar we leren dat talen leren vooral een kwestie is van doen. We zien daar dat trainers inspelen op Howard Gardners theorie van meervoudige intelligenties. Elke leerder wordt aangesproken met werkvormen die voor hem het meest effectief zijn. We gaan ook op bezoek bij Anne Beeker, die een zeer inspirerend talentcentrum heeft opgezet voor het Deltion College in Zwolle. Zij toont aan dat authentieke taken motiverend werken, mits ze actueel, realistisch en uitdagend zijn.

Uit onze lockers diepen we *Taalprofielen* op, de Nederlandse vertaling en handleiding bij het Europees Referentiekader (ERK), met zeer bruikbare voorbeeld-situaties. Het leert ons dat er enorm veel trainingsuren vereist zijn om een niveau hoger te komen – een relativering van het effect van veertien weken onderwijs –, en een aansporing om meer te doen aan het 'duurzaam leren' voor onze studenten. Er is nog een stukje theorie waar we ons voordeel mee doen. Een onderwijskundige uit ons team brengt ons het model van Miller bij, waarbij een lerende altijd dezelfde piramide beklimt naar de top van beroepsbekwaamheid, via *knows* naar *knows how*, naar *shows*, naar *shows how*, naar uiteindelijk *does*. Dit model brengt ons tot het inzicht dat we veel meer tijd moeten besteden aan wat studenten later moeten dóén, het hoogste niveau van bekwaamheid.

Een nieuwe knikkerbaan

In de zomer van 2007 lukt het ons om een programma op te zetten waarmee we de studenten weer in beweging kunnen krijgen. Hoe ziet dit eruit? We gaan veel vaker toetsen. Uit ervaring weten we namelijk, dat studenten harder werken voor een beloning. Herkenbaar? Als materiaal gebruiken we onze eigen *tasks* plus een nieuw boek, *Business Grammar and Practice*.

De toetsen worden *demonstration tasks*. We gaan studenten voortaan beoordelen op het ‘bekwaam mondeling en schriftelijk communiceren in een voor hen kenmerkende beroepssituatie’. Er komt een honderdpuntscore. Een task levert maximaal vijftien punten op, de eindtoets levert maximaal 55 punten op. Herkansingen zijn toegestaan, maar alleen tijdens de volgende cursusronde. Voor de bepaling van het gewenste niveau van de taken gebruiken we het ERK. De voorbeeldsituaties die we daarin vinden, bouwen we om naar specifieke hospitalitytaken.

Studenten moeten aan de slag. Per periode van zeven weken doen ze drie *demonstration tasks*, waarvoor ze zich voorbereiden via *training tasks* tijdens de les. De *demonstration tasks* toetsen vocabulaire en grammatica uit de *training tasks*, maar de opdracht zelf bevat enkele nieuwe onderdelen waardoor studenten de *training task* niet exact uit het hoofd leren. Studenten zijn voor de oefentaken bezig met het leren van *functional phrases* (bijvoorbeeld voor een discussie), het opbouwen van een specifieke woordenschat rondom het onderwerp van de taak (bijvoorbeeld een businessplan voor een koffieoutlet) en het oefenen met de belangrijkste grammaticale structuur voor de taak (bijvoorbeeld *conditional sentences* voor het bespreken van een plan). De mondelinge *demonstration task* vindt plaats in kleine groepjes, waarbij de docent per student een beoordelingsformulier invult. Een groep van vijftien studenten kan in twee lessen worden getoetst. De schriftelijke *demonstration task* gebeurt in de klas. Toegestaan hulpmiddel is de eerder ingeleverde *training task*. Verder is er één kennistoets in de tentamenperiode, om ervoor te zorgen dat studenten de meer algemene grammatica en woordenschat instuderen.

Het beweegt, maar danst het?

In het najaar van 2008 blikken we terug op drie semesters. Is het systeem dynamisch? De minpunten:

- We investeren veel tijd in het ontwikkelen van de tasks.
- Het corrigeren van schriftelijke tasks leidt tot piekbelasting.
- Het bijhouden van de puntenscores vereist discipline.
- Studenten kunnen ‘minimaal-specifiek’ leren voor de tasks. Het is lastig hen te motiveren om ‘maximaal-algemeen’ Engels te leren.

De pluspunten:

- Het slagingspercentage is omhoog: van 45 naar 70 procent.
- Het aanwezigheidspercentage is omhoog: van 20 naar 90 procent.

- Studenten waarderen de taken als leuk, concreet en ‘leerbaar’.
- De taken brengen de beroepspraktijk tot leven.
- Het is leuker lesgeven: we zien studenten die de taken goed voorbereid uitvoeren. Wij geven meer feedback dan instructie.
- De tasks zijn zowel haalbaar als uitdagend voor studenten met uiteenlopende niveaus.

De voorzichtige conclusie: het beweegt, maar het danst ook. Studenten lijken duurzaam geactiveerd. Het nieuwe systeem leert studenten hoe ze zich op een beroepstaak kunnen voorbereiden, ook nadat ze Engels hebben afgesloten. Het leert een student bewust na te denken over de opdracht die voor hem ligt: bijvoorbeeld een overleg met een managementteam. Hij moet nadenken over de vereiste standaarduitdrukkingen, het onderwerp en het daarbij horende vocabulaire, en over de vereiste grammaticale structuren. Hij weet dat hij alles moet gaan oefenen om succesvol te kunnen presteren.

Bouwplan: een flexibel systeem

Inmiddels zijn we alweer bezig met de verbeterpunten. Samen met nieuwe collega’s zoeken we kritisch naar het optimale programma. Wellicht is er toch nog een ‘maximaal-algemene’ component nodig. Nu vast delen we graag met u ons kinderlijk eenvoudige bouwplan voor een ‘knikkerbaan’ die iedereen in beweging krijgt.

Zet een tijdslijn uit en bedenk een aantal taken die getoetst kunnen worden. Leid taken af uit de situaties van het Europees Referentiekader. Kies daarbij niveaus die bij je doelgroep passen. Bedenk een setting die je doelgroep aanspreekt. Zorg verder voor oefensessies en *demonstration tasks*, waarbij die laatste een klein beetje afwijken van de oefentaken.

Gebruik ook aansprekende (YouTube)filmpjes die inhoudelijk aansluiten bij de taken. Studenten werden bij ons bijvoorbeeld enorm gemotiveerd door een aflevering van *The Apprentice*, waarin het voorbeeldteam een strategie besprak om zo veel mogelijk winst te halen uit het verkopen van koffie in Londen.

Het is bovendien aan te raden een vast taskmodel te gebruiken, bijvoorbeeld: *title, CEFR learning goals, CEFR level, grammar focus, task setting, roles, role briefing, vocabulary sources*. Maak ten slotte een beoordelingsformulier waarmee studenten punten scoren op functionele ERK-doelen, *grammar focus* en specifiek vocabulaire. ■

Beoordelingsformulieren en het taskmodel zijn te verkrijgen bij Bastienne Bernasco, <s.h.c.m.bernasco@saxion.nl>.

Het rapport ‘Over de drempels met taal en rekenen’ van de commissie-Meijerink geeft meer duidelijkheid over wat er van leerlingen verwacht mag worden op het gebied van taal- en rekenvaardigheid. Maar hoe geef je hier concreet invulling aan? In Rotterdam wordt in het project ‘Elkaars taal spreken’ het rapport gebruikt om doorlopende leerlijnen taal te formuleren en hiermee in de praktijk aan de slag te gaan.

AAN DE SLAG met ‘Over de drempels met taal en rekenen’

Mignon van Hasselt & Marijke Bakker

In januari 2008 presenteerde de commissie-Meijerink het rapport *Over de drempels met taal en rekenen*. De commissie draagt de naam van Heim Meijerink, voormalig hoofdinspecteur voortgezet onderwijs en recentelijk voorzitter van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, zoals de commissie-Meijerink officieel heet.

Het sectiebestuur Nederlands van Levende Talen toonde zich in een brief aan de minister enthousiast over de duidelijkheid die het rapport verschaft, maar dringt aan op empirische onderbouwing en een betere werksituatie van de docent Nederlands. Maar wat moeten leraren in het voortgezet onderwijs nu met dit rapport? Wat kun je er meer mee doen dan afwachten hoe het examen Nederlands er gaat uitzien?

In dit artikel laten wij aan de hand van het project ‘Elkaars taal spreken’, waarbij de CED-groep betrokken was, ook zien dat het rapport *Over de drempels* wel degelijk een belangrijke en waardevolle rol kan spelen in de dagelijkse onderwijspraktijk.

De referentieniveaus

Het rapport *Over de drempels* geeft aan wat leerlingen op belangrijke overgangsmomenten in hun schoolloopbaan voor de verschillende vaardigheden (lezen, luisteren, spreken, schrijven, gesprekken voeren) moeten kennen en kunnen op het gebied van taal. De commissie is uitgegaan van vier belangrijke overgangsmomenten in het onderwijs, de ‘drempels’. Deze zijn: van po naar vo (twaalf jaar); van vmbo naar mbo of van onderbouw vo naar tweede fase havo/vwo (zestien jaar); van havo of mbo 4 naar hbo (zeventien jaar); van vwo naar wo (achtien jaar). Voor deze vier drempels zijn vier referentieniveaus opgesteld:

- niveau 1F: moet gehaald zijn aan het eind van het basisonderwijs;
- niveau 2F: moet gehaald zijn aan het eind van vmbo-bb/-kb en mbo (niveau 1/2), niveau 2S moet gehaald zijn aan het eind van vmbo-tl/-gl;
- niveau 3F: moet gehaald zijn aan het eind van de havo of eind mbo (niveau 4);
- niveau 4F: moet gehaald zijn aan het eind van het vwo.